

КОМПЛЕКСНЕ КОМПЕТЕНТНІСНЕ ЗАВДАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОЦІНЮВАННЯ ЗА ГРУПАМИ РЕЗУЛЬТАТІВ

17.02.2026

ГАПОН Л.О.

ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ҐРУНТУЄТЬСЯ НА ОДИНАДЦЯТИ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЯХ

вільне володіння державною мовою;
здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами;
математична компетентність;
компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій;
інноваційність;
екологічна компетентність;
інформаційно-комунікаційна компетентність;
навчання впродовж життя;
громадянські та соціальні компетентності;
культурна компетентність;
підприємливість і фінансова грамотність.

КОЖНА ГАЛУЗЬ ВІДПОВІДАЄ ЗА КІЛЬКА КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

- У центрі уваги мовно-літературної галузі не лише «вільне володіння державною мовою», розвитку якої сприяють уроки української мови та української і зарубіжних літератур, а ще й «здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами», яку розвивають на уроках, наприклад, англійської мови.
- Проте на уроках літератури не менше уваги приділяють і розвитку культурної компетентності. Інші галузі, так само, як мовно-літературна, орієнтовані на кілька компетентностей. Це спонукає вчителя в процесі навчання продумувати й забезпечувати міжпредметні зв'язки в межах своєї галузі.

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

- компетентності – це інтегрований результат освіти, вони формуються і проявляються у формі діяльності, а не у формі інформації про неї
- діяльнісну складову компетентностей як результат навчання неможливо оцінити інструментарієм, зорієнтованим на відтворення знань
- компетентність проявляється свідомо (на відміну від навичок)
- якщо за основу взяти визначення компетентності як здатності мобілізувати надбані знання і уміння, то як можна виміряти цю “здатність” та ще в конкретній ситуації

ЗАСАДНИЧІ АСПЕКТИ РОЗРОБЛЕННЯ МОДЕЛІ ОЦІНЮВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

- компетентності – це багатовимірні утворення, що містять когнітивні, емоційні, мотиваційні та ціннісні елементи, тобто оцінювання компетентностей має вимірювати як когнітивні, так і некогнітивні елементи з проекцією на освітні цілі та результати
- розробляючи оцінні технології, необхідно враховувати тісний взаємозв'язок та взаємозалежність між різними компетентностями, для одержання достовірних результатів необхідно використовувати множину методів оцінювання
- компетентності – змінні величини і проблемою є вимірювання не стільки оволодіння або не оволодіння компетентностями, а визначення рівня такого оволодіння – починаючи від початкового до високого, тож важливим є розроблення відповідних критеріїв оцінювання

КЛЮЧОВІ НАПРЯМИ ОЦІНЮВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

- 1) ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ
- 2) КОМПЛЕКСНІ ТЕХНОЛОГІЇ
ОЦІНЮВАННЯ
- 3) ТЕХНОЛОГІЯ ОЦІНЮВАННЯ PISA

КОМПЛЕКСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ОЦІНЮВАННЯ

1. Тестові технології
2. Комплексні завдання
3. Комплексні компетентнісні завдання і задачі

КОМПЕТЕНТНІСНЕ ЗАВДАННЯ

- Компетентнісне завдання має на меті розвиток здатності учнів ефективно діяти за межами ситуацій і тем, що розглядаються в навчальному процесі

КОМПЕТЕНТІСНЕ ЗАВДАННЯ

- це спеціально створена дидактична конструкція, яка використовується з метою формування або перевірки предметних і ключових компетентностей

ФУНКЦІЇ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ЗАВДАННЯ

Компетентність як результат навчального процесу представлена сукупністю певних критеріїв:

- знань, умінь, навичок, ціннісних орієнтацій та якостей особистості, що визначені відповідною компетенцією (діяльністю) учня в межах відповідної навчальної дисципліни

До важливих показників компетентності відносять:

- цілепокладання, самооцінювання та рефлексію, що визначає ключову роль самостійної діяльності у навчанні на основі компетентнісного підходу

ТИПИ КОМПЕТЕНТІСНИХ ЗАВДАНЬ

предметні

міжпредметні

практичні

СТРУКТУРА КОМПЕТЕНТІСНО ЗОРІЄНТОВАНИХ ЗАВДАНЬ

СТИМУЛ

ФОРМУЛЮВАННЯ ЗАВДАННЯ

ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ

ІНСТРУМЕНТИ ОЦІНЮВАННЯ

СТИМУЛ

Стимулом може бути певний текст чи медіатекст, інфографіки, відео- чи аудіоматеріали, опис комунікативної ситуації тощо. Щоб дібрати потрібні стимульні матеріали, треба вміти бачити, де ті мовні та літературні теми, які було актуалізовано на уроках, стають актуальними в житті.

Перед виходом на широкі екрани 2019 року художнього фільму «Захар Беркут» франкознавець Богдан Тихолоз розповів глядачам про свою інтерпретацію повісті Івана Франка «Захар Беркут». Серед його думок такі:

- 1) «Захар Беркут» – це насправді ніяка не історична повість
- 2) «Захар Беркут» – це не повість, а справжній роман
- 3) «Захар Беркут» – це радше українське фентезі
- 4) «Захар Беркут» – це не сентиментальна казочка
- 5) «Захар Беркут» – це твір, у якому добро перемагає зло в справжній боротьбі
- 6) «Захар Беркут» – це не політична агітка чи програма
- 7) «Захар Беркут» – це військовий лицарський епос
- 8) «Захар Беркут» – це історія перемоги, побудована на позитиві

У цьому адаптованому з новинної статті уривку подано своєрідну інтерпретацію твору від знаного літературознавця Богдана Тихолоза. На основі цього матеріалу ми можемо запропонувати учнівству завдання погодитися або не погодитися з кожною позицією літературознавця й навести аргументи на захист свого бачення.

Звісно, це завдання розраховане не на одну хвилину. На нього доведеться дати учнівству щонайменше хвилин п'ятнадцять, а можливо, і більше. Однак інформація, яку ми отримаємо за підсумками виконання цього завдання, точно буде надзвичайно показовою. Наприклад, працюючи з першою тезою *«Захар Беркут» – це насправді ніяка не історична повість*, учні й учениці зможуть показати, чи знають вони особливості творів історичної тематики. Відповідь щодо другої

тези «*«Захар Беркут» – це не повість, а справжній роман»* допоможе з'ясувати, чи розуміється учнівство на теорії жанру. Власне, кожна наступна відповідь доповнюватиме наше уявлення про глибину знань учнівства та спроможності кожного учня й кожної учениці застосувати ці знання на практиці для аргументації своєї позиції.

Фактично на основі попереднього стимулу ми організовуємо діяльність учнівства, за підсумками якої є змога оцінити успішність як за групою результатів 2 «Робота з текстом», так і ще за двома групами результатів – «Письмова взаємодія» та «Дослідження мовлення». Наведене попередньо завдання битиме, як кажуть, у ціль за кожною із цих груп.

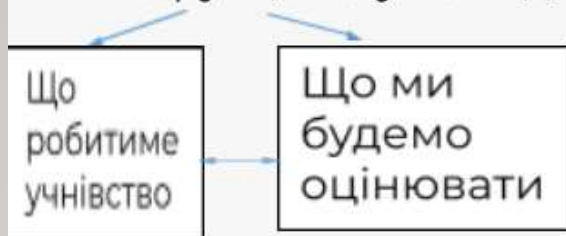
2. Сприймання, аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання інформації в текстах різних видів (зокрема художніх текстах, медіатекстах) та використання її для збагачення власного досвіду (**«Робота з текстом»**).

3. Висловлювання думок, почуттів і ставлень, письмова взаємодія з іншими особами, зокрема інтерпретація літературних творів українських і зарубіжних письменників; взаємодія з іншими особами у цифровому середовищі, дотримання норм літературної мови (**«Письмова взаємодія»**).

4. Дослідження індивідуального мовлення, використання мови для власної мовної творчості, спостереження за мовними та літературними явищами, проведення їх аналізу (**«Дослідження мовлення»**).

Щоправда, для того щоб таке завдання виконало свою функцію, необхідно на етапі його розроблення чітко вписати інструкцію щодо його виконання. Ці вказівки, з одного боку, мають давати учням і ученицям зрозуміле пояснення, що і як вони мають зробити, а з другого, – допоможуть підготувати адекватні критерії оцінювання відповідей на це завдання. Іншими словами, вимоги інструкції для учнів стають дзеркалом наших критеріїв, згідно з якими ми перевірятимемо якість виконання цього завдання.

Інструкція та умови для виконання завдань

Отже, з інструкції учні й учениці мають розуміти, що за підсумками виконання цього завдання їхню відповідь оцінюватимуть у кількох розрізах. Тобто в інструкції їх необхідно попередити, що вони повинні показати свої знання твору Франка, своє вміння оперувати літературознавчою термінологією, а також здатність створювати власні короткі аргументації, наводячи визначення, факти, приклади. Крім того, варто також попередити учнів і учениць, що свої відповіді за кожною тезою вони мають написати як цілісні мікрОВисловлювання й оформити їх з дотриманням правописних і граматичних норм. А ще учнівству можна запропонувати писати свої мікрОВисловлювання, наприклад, у різній стилістиці: десь по-науковому, а десь – емоційно. Остання вимога допоможе нам оцінити результати групи «Дослідження мовлення».

Що ми оцінимо за підсумками виконання завдання:

- знання змісту й особливостей твору «Захар Беркут»
(«Робота з текстом»)
- уміння оперувати літературознавчою термінологією
(«Робота з текстом»)
- здатність створювати власні короткі аргументації, наводячи визначення, факти, приклади **(«Письмова взаємодія»)**
- уміння створювати цілісні мікровисловлювання
(«Письмова взаємодія»)
- здатність оформлювати письмову роботу з дотриманням правописних і граматичних норм **(«Письмова взаємодія»)**
- здатність створювати висловлення різної стилістики
(«Дослідження мовлення»)

Для забезпечення об'єктивного й уніфікованого оцінювання відповідей учнівства на таке завдання треба підготувати опис критеріїв і можливих варіантів відповідей. Ця підготовча робота допоможе вам визначити, як оптимально оцінювати це завдання в балах.

Візьмімо для прикладу першу тезу із завдання «*«Захар Беркут» – це насправді ніяка не історична повість»*. Скільки балів можна дати за виконання цього підзавдання? Наприклад, два бали за групою результатів «Робота з текстом», ще два бали – за групою результатів «Письмова взаємодія» і, скажімо, один бал – за групою «Дослідження мовлення». Кожен із цих балів треба описати. Наприклад, за критеріями «Робота з текстом» у два бали ви оцінюватимете відповідь, яка засвідчує добре знання учнем чи ученицею змісту й особливостей твору «Захар Беркут» та високу спроможність оперувати літературознавчою термінологією. Один бал буде за відповіді, у яких ми бачимо, що учень чи учениця відчувають певні труднощі, а нуль балів будемо ставити за відповідь, яка показує, що учень чи учениця відчуває істотні труднощі.

**Зразок фрагмента схеми (критеріїв) оцінювання
відповідей учнівства**

*Відповідь учнівства за тезою: «Захар Беркут» – це
насправді ніяка не історична повість*

2 бали

Учень / учениця засвідчує добре знання змісту й особливостей твору «Захар Беркут» і належну спроможність оперувати літературознавчою термінологією

1 бал

Учень / учениця відчуває певні труднощі з пригадуванням особливостей твору «Захар Беркут» та/або не дуже вдало оперує літературознавчою термінологією

0 балів

Учень / учениця погано знається на особливостях твору «Захар Беркут» та/або не виявляє спроможності оперувати літературознавчою термінологією АБО не надано відповіді

Тепер уявімо, що після проведення діагностування один з учнів надав таку відповідь:

«Я не погоджуюся з тим, що «Захар Беркут» – це насправді ніяка не історична повість». Бо «Захар Беркут» – це наша історія».

Безперечно, цю відповідь може бути оцінено лише нулем балів. А от відповідь на кшталт наступної – це вже приклад двобальної відповіді:

«Богдан Тихолоз помиляється, стверджуючи, що «Захар Беркут» – це не історична повість. Доказ: сам Іван Франко дав своєму твору підзаголовок «Образ громадського життя Карпатської Русі в XIII віці». Тобто письменник чітко дав зрозуміти, що він пише про події певного історичного періоду, хоча й вигадує образи людей того часу».

За подібною моделлю забезпечується опис балів за відповіді, що стосуються інших груп результатів.

У підсумку за виконання завдання на основі обговореного раніше стимулу учень чи учениця за розробленою схемою оцінювання зможе отримати максимум 40 балів: 16 – за «Роботу з текстом», 16 – за «Письмову взаємодію» та ще 8 балів – за «Дослідження мовлення».

Ці бали – це лише так звані «сирі бали», які надалі треба перетворити в іншу шкалу – 12-бальну, про яку йшлося вище в цьому матеріалі.